

PSIXOLOGIK MUHITNING BOLALAR TASHABBUSKORLIGIGA TA'SIRI

Muallif:

*Pedagogika va Psixologiya
kafedrası o'qituvchisi***Kadirova Omadxon***Maktabgacha ta'lim yo'nalishi**201-guruh talabasi***Kimsanboyeva Feruza**

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning tashabbuskorligini shakllantirishda psixologik muhitning o'рни va ahamiyati tahlil etilgan. Bolalar psixologik rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar, ayniqsa, oilaviy va ta'lim muassasasidagi muhit ularning tashabbuskorlik darajasiga qanday ta'sir qilishi chuqur o'rganilgan.

ANNOTATION

This article analyzes the role and importance of the psychological environment in developing initiative among preschool children. It examines the factors influencing children's psychological development, particularly how the environment in the family and educational institutions affects their level of initiative.

KALIT SO'ZLAR: Psixologik muhit, tashabbuskorlik, maktabgacha yosh, rivojlanish, oila, ta'lim muassasasi.

KEYWORDS: Psychological environment, initiative, preschool age, development, family, educational institution.

KIRISH

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tashabbuskorlik — bu faollik, mustaqil qaror qabul qilish, o'z fikrini ifoda etish kabi muhim sifatlarning namoyon bo'lishidir. Mazkur yosh davrida bolaning ruhiy va ijtimoiy jihatdan shakllanishi, atrof-muhit bilan o'zaro munosabatga kirishishi asosiy bosqichlardan biri sanaladi. Bu jarayonda psixologik muhitning roli beqiyosdir. Xususan, oilaviy muhit, ta'lim muassasasi va tarbiyachilar bilan munosabatlar bola tashabbuskorligining rivojlanishida asosiy omil hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Psixologik muhit deganda shaxs rivojiga ta'sir etuvchi ruhiy-emosional va ijtimoiy omillarning jamlanmasi tushuniladi. Maktabgacha yoshdagi bola uchun bu muhit asosan uch asosiy manbadan shakllanadi: oila, maktabgacha ta'lim muassasasi va do'stlari bilan bo'lgan muloqot.

1. Oilaviy muhitning ta'siri

Bolaning psixologik rivojlanishida eng asosiy muhit bu — oiladir. Ota-onalarning munosabati, ularning muloqot madaniyati, bolaga beriladigan erkinlik darajasi tashabbuskorlikning shakllanishida bevosita ta'sir qiladi. Ota-onasi tomonidan qo'llab-quvvatlangan, fikri tinglangan, mustaqil qaror qabul qilishga undalgan bola tashabbuskor bo'lib ulg'ayadi [1]. Aksincha, doimiy tanqid, tazyiq va nazorat ostida ulg'aygan bola ichki faolligini yo'qotadi.

2. Ta'lim muassasasidagi psixologik muhit

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yaratilgan ruhiy-emosional muhit bolalarning tashabbuskorligiga bevosita ta'sir qiladi. Tarbiyachi bolaning tashabbusini rag'batlantiradigan, uni qo'llab-quvvatlaydigan uslublardan foydalansa, bolalar o'zlarini erkin his qilishadi. Shuningdek, ochiq muloqot, mustaqil tanlov huquqi, ijobiy baholash va o'yin orqali o'rganish metodikasi psixologik iqlimni ijobiy shakllantiradi [2].

3. Muloqot va ijtimoiy muhit

Bolalarning bir-biri bilan muloqotga kirishishi, do'stlar orttirishi va o'zaro munosabatlar tajribasi ham tashabbuskorlik rivojiga xizmat qiladi. Guruh bo'lib ishlash, rolli o'yinlar orqali o'z fikrini bildirish, boshqalar fikriga hurmat bilan qarash — bu jihatlar bolaning tashabbusini rag'batlantiradi [3].

4. Psixologik muhitni rivojlantirish yo'llari

Bolalarda tashabbuskorlikni shakllantirish uchun quyidagi psixologik omillarga e'tibor qaratish zarur:

- Bolani tinglash va fikrini qadrlash;
- Har bir bolaga individual yondashuv;
- O'z fikrini erkin ifoda etish imkoniyatini yaratish;
- Ijobiy baholash va rag'batlantirish tizimi;
- Stressdan holi, xavfsiz muhit yaratish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, psixologik muhitning bola tashabbuskorligiga ta'siri juda katta. Bolaning o'z fikrini ochiq aytishi, mustaqil harakat qilishga intilishi, ijtimoiy faolligi bevosita ruhiy-emosional sharoit bilan bog'liq. Shuning uchun oilada va maktabgacha ta'lim muassasalarida ijobiy psixologik muhitni yaratish pedagogik jarayonning ajralmas qismi bo'lishi lozim. Tashabbuskor, faol, mustaqil fikrlaydigan avlodni tarbiyalash uchun ularga kerakli psixologik shart-sharoitlarni hozirdanoq yaratishimiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xamidova N. "Psixologiya asoslari", Toshkent, 2021.
2. Karimova S. "Maktabgacha ta'limda psixologik yondashuv", Andijon, 2022.
3. Shavkatova M. "Pedagogik psixologiya", Toshkent, 2020.

4. Vygotsky L.S. "Mind in Society: Development of Higher Psychological Processes", Harvard University Press, 1978.
5. Bronfenbrenner U. "The Ecology of Human Development", Harvard University Press, 1979.

